

VIPARITA

„viparita“ (sanskrt) = „převrácení“

I.

Když se Petr dozvěděl, že byl přijat na Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy, byl radostí bez sebe. Na začátku října absolvoval čtyřdenní integrační zájezd, na kterém se mu k jeho překvapení podařilo družít se s ostatními, výsledkem čehož bylo, že na úvodní přednášce ze Základů filosofie, kterou měla být zahájena jeho vysokoškolská kariéra, neseděl v amfiteátru sám jako většina jeho nových spolužáků, nýbrž ve společnosti Michala, chlapce, se kterým se seznámil na adaptačním kurzu.

Michal pocházel z Brna a Petr ho zrovna doobromyslně škádlil poznámkami na adresu jeho rodného města, když do přednáškové síně vešla jejich budoucí profesorka. Sállem to vzrušeně zašumělo a padesát párů zvědavých očí se upřelo na elegantní postavu, která se sebevědomě usadila za vysokým stolem.

Během přednášky Petr usilovně poslouchal, aby mu nic neuniklo, nicméně hlavou se mu proti jeho vůli honily zmatené myšlenky. Poprvé v životě měl pocit, že narazil na někoho, koho mohl skutečně obdivovat; ačkoli by rád našel takový vzor již dříve, učitelé na gymnáziu mu nikdy doopravdy neimponovali. Teď měl ale konečně pocit, že narazil na autoritu, před kterou se mohl s radostí sklonit: z jeho profesorky vyzařovalo něco, co pro nedostatek originálního označení nazval sám pro sebe přirozenou autoritou, a co mu od prvního okamžiku zcela učarovalo. Toto okouzlení bylo něco nového, co nikdy předtím nezažil: podobalo se jak jeho chlapeckým láskám z gymnázia, tak bezmeznému obdivu, který pociťoval při četbě svých oblíbených autorek. V jeho nově nalezeném citu se mísil platonický obdiv se sexuální touhou, za kterou se upřímně styděl a se kterou si nevěděl rady. Ačkoli paní profesorka Šedá, přednášející Základů filozofie, nebyla podle konvenčních měřítek krásná, měla bezesporu své charisma: její postavení a vystupování jí dodávalo natolik přitažlivosti, že na fyzickém vzhledu nezáleželo.

Na druhé přednášce následující týden se Petr pořád nijak neprojevil, za to si na ni oblékl svoje nejlepší tričko. Spolu s Michalem se po chvíli váhání usadili do první řady a během čekání na profesorku Šedou si vzrušeně špitáli. Petr ke své nelibosti zaznamenal, že i Michal si podle všeho oblékl na přednášku svůj nejlepší top, protože přišel ve slušivé pruhované košili, která mu šla dobře k pleti.

II.

Na třetí přednášku přišla paní Šedá pozdě, nicméně chlapci v první řadě to nezaznamenali, poněvadž byli zabrání do zapálené diskuse o Michalově nejnovějším objevu. V pátek večer byl Michal s kamarády z gymplu v hospodě, a po několika pivech se tam dal do řeči se sestrou jednoho ze svých bývalých spolužáků. Jmenovala se Aneta, hrála fotbal a studovala elektroinženýrství. Na konci večera ho doprovodila domů, a před vchodem se chvíli líbali.

„A kolik jí je?“ zajímal se Petr.

„Šestadvacet,“ pochlubil se Michal.

„Hustý,“ odpověděl Petr, ne bez špetky závisti.

„To teda. Problém je ale ten, že mi pořád nenapsala.“

„Ne?“

Michal zavrtěl hlavou. „Ne, a myslím, že už mi nenapíše.“

„Prosímte, proč by si brala tvoje číslo, kdyby ti nechtěla napsat?“

Michal pokrčil rameny. „Nevím. Dneska už to holt není, jako to bylo za generace našich rodičů.“

„To je fakt. Tak proč jí nenapíšeš sám?“

Místo odpovědi se Michal začal vytáčet. „Já vím, že na tom nic není, když kluk napíše jako první. Ale stejně. Když někam půjdeme a nevyjde to, tak budu mít pocit, že to selhání jde na vrub mně.“

„No a?“ popichoval ho Petr. „To přeci není žádné selhání, to je úplně normální. Když zjistíš, že si nerozumíte, je to škoda, ale je to lepší, než na ní pořád jenom myslet a trápit se. Můžete zajít na pivo, a uvidíš. Nikdo neříká, že se s ní musíš hned vyspat.“

Michal něco zabručel v odpověď, ne tak docela přesvědčen, a jistě by byl ochoten dál obhajovat svoji vyčkávací taktiku, kdyby paní Šedá nevešla do dveří a nezačala přednášku.

III.

Na konci prvního semestru se odehrálo něco, co Petr ve skutečnosti nečekal, i když o tom pochopitelně celou dobu fantazíroval: paní Šedá ho pozvala k sobě do kabinetu. Už delší dobu měl pocit, že se mu podařilo upoutat její pozornost: čím dál častěji se stávalo, že se jejich pohledy během přednášky střetly, nicméně Petr si nebyl jistý, jestli to může přičítat zájmu o svoji osobu nebo pouze jejím pedagogickým schopnostem. Buď jak buď, nemohl se ubránit spekulacím nad tím, že o něj jeho profesorka možná stojí, a při té představě se ho zmocňovalo radostné vzrušení.

Když se s pozváním konečně svěřil Michalovi, seděli zrovna v kavárně kousek od fakulty. Jeho přítel se jal sprádat nejrůznější teorie o tom, co ono pozvání může znamenat, a Petr mu je skromně vyvracel, nicméně oba přátelé dobře věděli, že se podobné spekulace Petrovi líbí. Po několika hodinách prosezených nad horkou kávou si chlapci museli přiznat, že navzdory značnému intelektuálnímu úsilí, které vyvinuli, nejsou s to definitivně rozhodnout, co signály vysílané paní Šedou znamenají. Prodloužený oční kontakt ani údajné spiklenecké pohledy se nedaly s jistotou interpretovat jako ukazatele mimořádného zájmu, a bylo dost dobře možné, že motivem onoho pozvání bylo prostě a jednoduše Petrovo studium.

Chvíli před odchodem si Michal vzpomněl na to, jak vedl podobné nekonečné diskuse se svými kamarády z gymnázia během tanečních, a ta vzpomínka ho rozladila. Měl pocit, že od té doby, kdy dlouze spekuloval nad každým letmým dotekem a prodlouženým pohledem, aniž by se odvážil cokoli podniknout, se zas tak tolik neposunul. Na odchodu tedy Petrovi napůl žertem oznámil:

„Tak co, prostě tam vtrheš a vrhneš se na ní. A když to nevyjde, tak aspoň budeš mít jistotu.“

„Jasně,“ usadil ho Petr, „to udělám, až ty napíšeš Adéle.“

„Fajn, tak já jí napíšu. Žijeme v jednadvacátém století a já už mám toho dost, sedět pořád na zadku a čekat, až mi někdo napíše.“

Petr zavrtěl hlavou, nevěda, zda jeho přítel mluví vážně nebo v žertu. Když se před kavárnou rozloučili objetím, rozhodl se, že se místo jízdy tramvají projde, aby si vyčistil hlavu. Oproti svému předsevzetí, že už na to nebude myslet, mu v hlavě pořád zněla Michalova slova: prostě tam vtrheš a vrhneš se na ni.

Michal byl dobrý kamarád, ale zdálo se, že pořád nepochopil to, s čím se mu Petr pravidelně svěřoval během jejich alkoholových večerů: nejen, že něčeho takového jako vrhnout se na svoji profesorku nebyl schopen, v první řadě o to ale ani nestál. Kam až jeho paměť sahala, ve svých milostných představách byl vždy ten pasivní: na gymnáziu si nikdy nepřestavoval, že by napsal nějaké dívce ze strašných ročníků, vždycky fantazíroval o tom, že napíše některá z nich jemu. Podobně nestál o to vrhnout se na svoji profesorku, ale přál si, aby se vrhla ona na něj. Ve svých fantaziích byl vždy objektem touhy, a nikdy tím, kdo sám o někoho usiloval; nestál o to svádět, ale o to být sveden. Jeho přesvědčení o rovnoprávnosti pohlaví ho občas trápilo úvahami nad tím, proč se vlastně dobrovolně staví do tak pasivní role. Když se nad tím zamyslel, bylo na tom cosi ponižujícího: zatímco ženy se předváděly, sváděly a dobývaly, muži trpělivě seděli a čekali, kdo si pro ně přijde. Nicméně jakkoliv se mučil podobnými otázkami, na jeho nejskrytějších představách to nic neměnilo. Ve svých sexuálních fantaziích byl vždycky tím,

kdo se oddával, a bez ohledu na to, kolik progresivní literatury přečetl, jeho četba nikdy nesestoupila tak hluboko, aby dokázala změnit to, co považoval za dané. A veškeré úvahy o tom, jestli je jeho pasivita vrozená, nebo naučená na tom nic neměnily.

IV.

Týden na to nadešel onen velký den, kdy se měl Petr dostavit do kabinetu paní Šedé. Profesorka mu určila, že má přijít ve čtyři odpoledne, a Petr byl na Staroměstské podle svého zvyku už ve čtvrt na čtyři. Před očekávanou návštěvou tedy dobrou půlhodinu kroužil po Palachově náměstí, než se odvážil vejít dovnitř.

V pátek odpoledne byla fakulta téměř vylidněná a v hale se rozprostíralo majestátní ticho, které Petra z neznámého důvodu uklidňovalo. Chvíli zamyšleně postával před přeplněnou nástěnkou v přízemí, než se zhluboka nadechl a jal se stoupat do vyšších pater vstříc kabinetu paní profesorky Šedé, ke kterému se už týden upíraly jeho nejrůznější fantastické představy.

Teprve ve druhém poschodí ho napadlo, že jeho kamarád Michal by přeci jen mohl mít tentokrát pravdu: kam až jeho paměť sahala, ve svých milostných dobrodružstvích (které se přes nejlepší vůli nedaly nazývat zkušenostmi) byl vždycky ten pasivní; ale co kdyby to tentokrát bylo jinak? Co kdyby přestal čekat na to, až se něco stane, a konečně něco udělal sám? Co kdyby využil oné příležitosti, která se mu nabízela, a pokusil se svoji učitelku svést?

Z jeho myšlenek ho vytrhly dveře kabinetu paní Šedé, před kterými se náhle celý bezradný zastavil. Očividně byl natolik ponořený do svých revolučních spekulací, že si nepamatoval, že by k nim byl došel; měl dojem, jakoby se mu samy postavily do cesty. Po chvíli bezradného přešlapování hlasitě polkl a vztáhl zpocenou ruku ke dveřím; žaludek se mu svíral nervozitou, kterou nedokázal odlišit od vzrušení. Byl si jistý, že by tam takto s napřaženou pěstí prostál před kabinetem paní profesorky Šedé drahnou chvíli, kdyby za svými zády nezaslechl šramot otvíraných dveří. Jelikož nechtěl, aby ho někdo přistihl v rozpacích na prahu jeho profesorky, sebral odvahu a dvakrát zat'ukal na dveře, načež vzal za kliku a vpadl dovnitř.

Ačkoli měl Petr ono odpoledne konečně blízko k tomu vyvléci se ze své pasivní role a stát se subjektem ve svých milostných vztazích, jeho plány byly zhceny náhlým splněním jeho milostné fantazie: profesorka Šedá se chovala přesně tak, jak se chovaly nenapravitelné svůdnice ze starých filmů, o kterých dnešní generace právem prohlašovala, že jsou stereotypní. Po počáteční obligátní konzultaci jeho slohové práce, při které se oba skláněli nad jejím stolem, mu položila ruku na bok a – s jeho němým souhlasem – ji sunula níž. Petr si v tu chvíli

uvědomil, že ho nevzrušuje ani tak jeho učitelka sama o sobě, jako to, že byl objektem její vášně. Bez protestů ji nechal, aby se ho dotýkala, a nechal se unášet vzrušením nad tím, že byl objektem touhy pro někoho, koho uctíval, komu se obdivoval a koho si vážil, a ani na okamžik by ho nenapadlo, že by dotyčný mohl jeho situace zneužít.

Po chvilce strávené v kabinetu Petr nadšeně souhlasil s tím, že pojedje za svojí profesorkou následující den na chatu, a vrátil se domů celý roztřesený. Jeho první milostná zkušenost se odehrála přesně tak, jak si ji vždycky představoval, v náručí starší a zkušenější ženy, a přesto Petr musel uznat, že ho celá situace paradoxně vzrušovala více v jeho představách než ve skutečnosti. Jelikož ale neměl chuť nijak zvlášť nad tím uvažovat, rozhodl se, že už se tím nebude trápit: místo toho napsal dlouhé zprávy Michalovi, kde mu vylíčil všechno, co se toho odpoledne seběhlo, a při čtení Michalových nadšených odpovědí se tetelil blahem. Ani ve snu by ho nenapadlo, že jeho touha pochlubit se kamarádům byla pro jeho chování přinejmenším stejně silnou motivací jako profesorka Šedá.

Ostatně, kdyby se byl nad svým údělem muže v jedenadvacátém století zamýšlel déle, pravděpodobně by došel k závěru, že jeho pasivita v milostných záležitostech nebyla udržována ani tak tím, že by mu bylo zakazováno projevovat iniciativu – přeci jenom, Petr žil v jedenadvacátém století – ale tím, že byl odměňován za svoji pasivitu. Jakkoli se jeho kamarádi zdáli progresivní, odjakživa záviděli tomu, kdo byl obletován opačným pohlavím, a nikdy tomu, kdo se sám pokoušel někoho ulovit a o kterém někteří dokonce s pohrdáním říkali, že „nadbíhá“. Ačkoli Petr uznával, že je obdivuhodné, když chlapec napíše jako první, tato perspektiva mu přinášela pouze intelektuální uspokojení, a ne emocionální, jelikož neuspokojovala jeho potřebu být objektem něčí touhy. Jak už bylo řečeno, Petr se rozhodl odsunout spekulace o tom, jestli tato potřeba byla vrozená nebo naučená stranou. Byl ochoten přiznat, že ekonomická závislost mužů na ženách je výsledkem historického vývoje a že jejich podřízenost je výsledkem společenských tlaků. Nicméně co se týkalo jeho milostných záležitostí, Petr je považoval za ryze soukromou věc odehrávající se v jeho hlavě, a jeho přesvědčení bylo v této oblasti pevné: sexuální fantazie byly dílem psychologie, a společnost na ně neměla žádný vliv.

V

V pondělí ráno cestou na fakultu si profesorka Šedá spokojeně pohvizdovala. Před Mánesovým mostem se k ní připojila její kolegyně paní Dobrovská, a poslední kus cesty šly společně.

„Tak co, jak to včera šlo?“ dobírala si ji kolegyně. Sama měla manžela a dvě dospívající děti a nechápala, co paní Šedá ve svém věku může vidět na dobrodružstvích s dvacetiletými studenty.

„Výborně,“ odpověděla samolibě paní Šedá a po chvilce zaváhání připojila intimní detail týkající se Petrova těla, který v její kolegyni vyvolal překvapenou reakci.

„Nekecám,“ ubezpečila ji paní Šedá a paní Dobrovská potřásla hlavou. Poznámka paní Šedé jí skutečně zaskočila, nýbrž z jiného důvodu, než si dotyčná myslela.

„To je vidět,“ neodpustila si, „čeho si u svých studentů ceníš.“

„Co tím chceš říct?“ ohradila se dotčeně paní Šedá. Stály zrovna na přechodu a bezděky ztišily hlasy, aby je kolemjdoucí neslyšeli. „Že jsou to pro mě jenom kusy masa?“

„Ale vůbec ne, Žofie. To jsem si nikdy nemyslela. Naopak. Kdyby to nebyli tvoji studenti, myslím, že by ses na ně ani nepodívala. Myslím, že tě na nich vzrušuje stejně tak jejich nevinnost jako jejich těla. Ve dvaceti letech hledají někoho, ke komu by mohli vzhlížet, a ty zkrátka nedokážeš odolat a potřebuješ, abys to byla zrovna ty. A to je právě ta toxická feminita, o které dneska všichni mluví.“

„Tím mi chceš říct jako co? Že utíkám před zodpovědností? Že ve skutečnosti nehledám partnera, ale syna? Že o muže ve svém věku nemám zájem, protože mě tlačí do toho, abych s nimi zakládala rodinu a uvázala si je na krk?“

„Přesně tak.“

Paní Šedá se zasmála. „Co dalšího mi ještě řekneš? Chystáš se na mě vybalit, že moje heterosexuality je ve skutečnosti labilní a že hledám pořád nová a nová potvrzení u mladých těl?“

„Nech toho, neučím psychologii. Snažím se ti jenom říct, že bys ke svým studentům měla mít trochu větší respekt. A že bys měla dodržovat hranice.“

„Respekt,“ odsekla paní Šedá. „Pořád mluvíš o tom, že si musíme mladých kluků vážit, a přitom o nich mluvíš, jako by neměli vlastní rozum a sami se při první příležitosti navezli do něčeho, co vlastně nechtějí.“

Paní Dobrovská znovu potřásla hlavou. Debatu na toto téma se svojí přítelkyní vedla už bezpočtukrát.

„Tak si představ, jak by to vypadalo, kdyby to bylo naopak,“ vyrazila ze sebe v náhlém záblesku osvětlení. To už ovšem vcházely do budovy Filosofické fakulty a neměly času nazbyt.

„Jak naopak?“ zeptala se paní Šedá nepřítomně.

„Představ si, že by na naší univerzitě učili z většiny muži, a že by ve volné příležitosti sváděli svoje studentky.“

Profesorka Šedá si odfrkla. „Tak to bych chtěla vidět.“

„A proč ne? Co ti na tom přijde tak divného?“

„Vždyť je to na hlavu,“ namítla paní Šedá. Zamířily ke schodům a jaly se stoupat do druhého patra.

„Možná mi řekneš, že jsem omezená, ale já si upřímně nedovedu představit, že by mladá žena přišla na přednášku a místo toho, aby dávala pozor, co říká, se starala o to, jak u toho vypadá. Nebo že by holky zaraženě seděly a čekaly, až se jich na něco zeptám, zatímco kluci by se rvali o slovo. Anebo že by čekaly a spekulovaly nad tím, proč jim nějaký kluk ještě nenapsal, místo toho, aby mu napsaly samy. Ne, skutečně si nedovedu představit společnost, ve které by se krášlily ženy, aby se zalíbily mužům. Nezlob se, ale to si fakt nedovedu představit.“

„Já taky ne. To ale ještě neznamená, že by to bylo nepřírozené.“

„Přírozené nebo ne, to je mi jedno. Hlavní je, že je to absurdní.“

„Jasně, ale to je právě ta otázka. Proč ti to připadá absurdní? Proto, že je to proti přírodě, nebo proto, že je to proti našim zvyklostem? Kdyby se všechno odehrálo jinak, a dva tisíce let by nám vládli muži, dost možná, že bychom vůbec nevedly tenhle rozhovor.“

„No jasně. Podle tvé teorie bychom totiž byly chlapi,“ uzavřela paní Šedá.

„Přesně tak.“